

Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Christian Sjöstrand
08-563 087 31
christian.sjostrand@hsv.se
YTTRANDE

2009-06-24
Reg.nr 31-3046-09

Yttrande i ärendet med dnr 2788-09-40

Justitiekanslern (JK) har begärt ett yttrande från Högskoleverket i sitt ärende med diarienumret 2788-09-40. Yttrandet bör innehålla följande:

1. En redogörelse för de författningsbestämmelser som kan aktualiseras vid bedömningen av ärendet. Därvid är eventuella bestämmelser och allmänna råd utfärdade på myndighetsnivå av intresse. Detsamma gäller uppgifter om exempelvis myndighetspraxis inom det aktuella området.
2. Myndighetens motiverade bedömning av frågan om skadeståndsskyldighet föreligger för staten.
3. Övriga uppgifter av intresse för bedömningen av anspråket.

Av handlingarna i ärendet framgår i korthet följande: En student som antagits till läkarutbildningen vid Uppsala universitet har anmält universitetet för hur det handlagt hans ärende och begärt att JK ska ta ställning i fråga om skadestånd. Uppsala universitet skickade i januari 2009 brev till tre landsting och uppgav att det hade för avsikt att placera den aktuella studenten för praktik på en vårdcentral inom landstinget. Samtliga tre landsting svarade att det kommit till deras kännedom att studenten är dömd för mord. Med hänvisning till att Socialstyrelsen anfört att det är olämpligt att en person med en sådan bakgrund genomgår verksamhetsförlagd utbildning inom hälso- och sjukvården, uppgav landstingen att studenten inte kunde beredas plats. Uppsala universitet meddelade därför studenten att han inte kan beredas praktikplats inom något av de tre landstingen. Eftersom den verksamhetsförlagda utbildningen inte kan genomgå inom universitetet, förelåg hinder för universitetet att låta honom genomgå sådan utbildning.

Anmälaren har även begärt att JK ska granska om Socialstyrelsen och de berörda landstingen har begått några fel vid handläggningen. Högskoleverkets yttrande gäller endast Uppsala universitets handläggning.

Högskoleverket har den 23 juni 2009 fastställt verkets redovisning av ett regeringsuppdrag: *Allvarlig brottslighet som hinder mot att genomgå högskoleutbildning* (2009:20 R). Rapporten bifogas. Bakgrunden till uppdraget är debatten om den läkarstudent som gjort anmälan till JK.

Författningsbestämmelser

De författningsbestämmelser på högskoleområdet som är tillämpliga framgår av de inledande kapitlen i rapporten *Allvarlig brottslighet som hinder mot att genomgå högskoleutbildning*. Några bestämmelser eller allmänna råd på myndighetsnivå finns inte. Inte heller någon särskild myndighetspraxis.

Skadeståndsskyldighet

Enligt 3 kap. 2 och 3 §§ skadeståndslagen (1972:207) gäller följande

2 § Staten eller en kommun skall ersätta

1. personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar, och
2. skada på grund av att någon annan kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse vid sådan myndighetsutövning.

3 § Staten eller en kommun skall ersätta ren förmögenhetsskada som vållas av att en myndighet genom fel eller försummelse lämnar felaktiga upplysningar eller råd, om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl. Därvid skall särskilt beaktas upplysningarnas eller rådets art, deras samband med myndighetens verksamhetsområde och omständigheterna när de lämnades.

Läkarstudenten har anfört följande: Beskedet från Uppsala universitet innebar att han i praktiken inte skulle kunna fullfölja utbildningen, eftersom godkänd praktik är en förutsättning för att flyttas upp till termin 2. Universitetet har hänvisat till de beslut som det fått från de tre landsting som det har avtal med. Inte i något av avtalen mellan landstingen och Uppsala universitet ges landstingen möjlighet att neka universitetet att placera en student på praktikplats. Det borde rimligtvis ha ålegat Uppsala universitet att kräva fullgörande av respektive avtal eller ordna praktikplats på annat sätt. Universitetet har genom sitt förfarande kringgått avskiljandereglererna, uppenbarligen för att man visste att man inte skulle ha framgång med ett avskiljandeförfarande.

Enligt Högskoleverkets bedömning finns det endast anledning att uttala sig om huruvida skadeståndsskyldighet finns enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen, dvs. om Uppsala universitet har vållat skada genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Några exempel på vad som avses med ”fel eller försummelse” är misstag vid tillämpning av författningar, förbiseende av prejudikat och dröjsmål vid behandling av ärenden.¹

Uppsala universitet måste, trots att det saknas föreskrifter om det, anses ha en skyldighet att vidta åtgärder för att se till att studenten får en plats på en

¹ Se Skadeståndsrätt, Hellner & Radetzki, 7:e uppl., 2006, s. 453 ff.

vårdinrättning för att genomgå verksamhetsförlagd utbildning. Universitetet är emellertid beroende av att huvudmännen för hälso- och sjukvården medger att studenten genomgår sådan utbildning inom verksamheten. Någon lagstadgad skyldighet för landstingen att tillhandahålla platser för den verksamhetsförlagda utbildningen finns inte. I stället ingår staten avtal med landstingen, se kapitlet ”Avtal mellan lärosäten och landsting och kommuner” i den nämnda rapporten.

Av 2 a § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) framgår att hälso- och sjukvården ska tillgodose patienternas behov av trygghet i vården och behandlingen. Detta krav gäller före de åtaganden som landstingen kan ha genom avtal med ett lärosäte. Uppsala universitet kan därför inte tvinga fram en plats med hänvisning till avtalet med ett landsting.

Av Högskoleverkets resonemang i kapitlet ”Alternativa förslag” i rapporten *Allvarlig brottslighet som hinder för att genomgå högskolutbildning* framgår att verket anser att krav måste ställas på att ett lärosäte vidtar tillräckliga åtgärder för att försöka ordna en plats för verksamhetsförlagd utbildning åt en student. Uppsala universitet har kontaktat tre landsting som alla har meddelat att studenten inte kommer att tas emot för den verksamhetsförlagda utbildningen. Landstingen har hänvisat till uttalanden av Socialstyrelsen, som är tillsynsmyndighet på hälso- och sjukvårdsområdet. Socialstyrelsen har gjort sin bedömning av det aktuella fallet mot bakgrund av att studenten dömts för mord till ett långt fängelsestraff. Högskoleverket anser att Uppsala universitet har vidtagit tillräckliga åtgärder och att det inte kan anses ha gjort sig skyldig till fel eller försummelse enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen. Någon skadeståndsskyldighet föreligger därför inte för staten.

Detta yttrande har beslutats av stf. myndighetschefen Lena Adamson efter föredragning av verksjuristen Christian Sjöstrand i närvaro av chefsjuristen Eva Westberg, informationschefen Eva Ferndahl och planeringssekreteraren Carolina Johansson.

Lena Adamson

Christian Sjöstrand